

STJÄRNBILDER

För länge sedan visste inte människorna vad stjärnorna var för någonting. De trodde att stjärnorna var hål i himlen och att man kunde se eld igenom hålet. Idag vet vi att stjärnor är stora brinnande gasklot. Förr i tiden trodde människorna att stjärnorna låg bredvid varandra. Nu vet vi att stjärnorna ligger på olika avstånd. Hur starkt en stjärna lyser på himlen beror både på storleken och på vilket avstånd som stjärnan befinner sig på från jorden.

Människor har i alla tider fantiserat om stjärnorna. Man såg mönster, bilder och figurer på himlen. De hittade på sagor om dessa stjärnbilder. Många av berättelserna kommer från de grekiska gudasagorna. De handlar om gudar, hjältar, monster och djur. Olika tider på året så ser vi olika stjärnbilder och det beror på att jorden snurrar runt sin egen axel.

Stjärnorna var även viktiga förr i tiden. Sjömännen navigerade efter stjärnorna innan kompassen var uppfunnen. Polstjärnan var en särskilt viktig stjärna för sjömän förr i tiden, eftersom den befinner sig alltid ovanför Nordpolen. Polstjärnan visar därför alltid vägen mot norr. När man vet norr så är det lättare att ta ut de andra väderstrecken. För att hitta Polstjärnan följer man de två bakre stjärnorna i Karlavagnen.

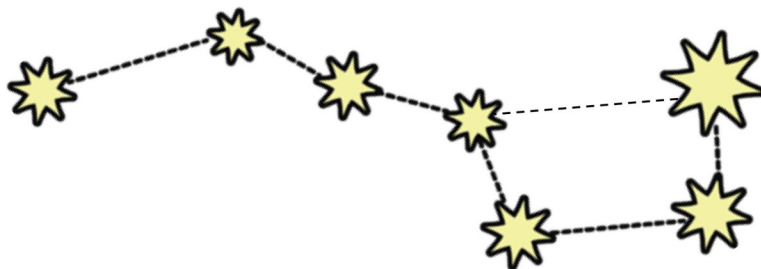

KARLAVAGNEN

STORA BJÖRNEN OCH LILLA BJÖRNEN

Karlavagnen är en stjärnbild som många brukar känna igen. Stjärnbilden Stora björnen förväxlas ibland med Karlavagnen. Karlavagnen är egentligen inte en stjärnbild. Det är en grupp av stjärnor som är en del av stjärnbilden Stora björnen. Karlavagnen ingår i Stora björnens stjärnbild och består av de sju ljusstarkaste stjärnorna i Stora björnen. I närheten av Stora björnen hittar man stjärnbilden Lilla björnen. I den lilla björnens svansspets ligger Polstjärnan.

Stjärnbilden Karlavagnen kallades i Skandinavien under vikingatiden för Odens vagn. I andra länder har man andra namn på Karlavagnen. Amerikanerna kallar den för soppsev, Big Dipper. I Frankrike kallar man den kastrullen. I Storbritannien tycker man att den ser ut som en plog.

ORION

En av de mest kända stjärnbilderna är Orion. Det är lätt att hitta Orion på himlen. Man känner igen stjärnbilden på de tre stjärnorna som sitter i en rad på Orions bälte. I de grekiska gudasagorna var Orion son till havsguden Poseidon. Orion var en skicklig och grym jägare som jagade bara för att han tyckte om att döda. Han hade två jakthundar som hette Sirius och Procyn. Hans hundar är också två stjärnbilder som på svenska kallas för Stora hunden och Lilla hunden. Den största stjärnan i Stora hunden heter Sirius. Den största stjärnan i Lilla hunden heter Procyn.

En dag var Orion ute på jakt och stötte då på en björnhona och hennes unge. Björnhonan hade tidigare varit en människa. Då hette hon Callisto och hade varit Zeus älskarinna och hennes barn var Zeus son. Zeus hustru Hera hade blivit svartsjuk på Callisto och därför hade hon förvandlat dem till björnar.

Callisto bad om hjälp hos jaktgudinnan Artemis. Artemis befalld Orion att avsluta sin jakt. Orion vägrade att lyda, då sköt hon pilar i hans ögon och Orion blev blind. Artemis tog ifrån Orion hans vapen, men gudinnan Eos tyckte synd om Orion och ville hjälpa honom. Eos sa till Orion att gå till

smeden Hefaistos, så skulle han få nya vapen. När Orion var hos smeden fick han även hjälp med att få tillbaka sin syn, genom att klättra upp på ett högt berg och låta morgonsolens första strålar värma hans ögon.

Nu var den hemska jägaren Orion tillbaka argare än någonsin. Djuren var rädda och bad om hjälp hos moder jord, Gaia. Gaia skickade upp en skorpion från avgrunden. Skorpionen lyckades sticka Orion med sin giftiga gadd. Den store jägaren Orion föll ihop och dog genast. Som tack för hjälpen fick skorpionen ett evigt liv som en stjärnbild på himlen.

Det var bara Orions mor som sörjde honom. Hon bad till Zeus att låta hennes son leva vidare. Zeus lyfte då upp Orion på himlavalvet och gjorde en stjärnbild av honom. Han kastade också upp björnhonan och hennes son på himlen. Orion höll i björnarnas svansar när han skulle kasta upp dem på himlen. Björnarna var tunga så deras svansar blev uttöjda. Det är därför som stjärnbilderna Stora björn och Lilla björn har långa svansar.

TVILLINGARNA

Kastor och Polydeukes var tvillingar fast de hade olika pappor. Kastors pappa var en kung och Polydeukes pappa var guden Zeus. Zeus hade gjort deras mamma gravid när han var förvandlad till en svan. Nio månader senare hade hon fått tvillingar ur två olika ägg.

Kastor och Polydeukes växte upp till två skickliga kämpar och idrottsmän. De hade ett par kusiner som också var tvillingar, Idas och Lynkeus. De fyra kusinerna var bästa vänner och tävlade ofta mot varandra. En dag blev de osams eftersom Kastor och Polydeukes rövade bort sina kusiners blivande fruar precis innan bröllopet.

Efter några år hade händelsen fallit i glömska. Idas ville bjuda in sina kusiner till sitt bröllop då han hade förälskat sig i en ny flicka. Kastor och Polydeukes var glada över att de var förlåtna.

När de träffades igen berättade Kastor och Polydeukes om en plan som de hade för att bli rika. De skulle stjäla djur från de stora hjordarna som vandrade mellan Sparta och Arkadien. Idas och Lynkeus var genast med på idén.

Då de hade fått ihop många djur började de diskutera hur de skulle dela upp dem. Idas och Lynkeus tyckte att de skulle dela lika, men Kastor och Polydeukes ville ha en större del, eftersom det hade varit deras idé. De bestämde sig för att de skulle göra upp det hela i en ätartävling. Den som först åt upp sin portion med kött skulle få halva hjorden.

Kastor och Polydeukes tyckte att köttet smakade gott och tuggade sina bitar. Idas och Lynkeus svalde sina köttbitar utan att tugga, alltså vann de.

Kastor och Polydeukes blev rasande arga. Vänskapen mellan tvillingparen var nu som bortblåst. De bestämde sig för att stjäla djuren och följde efter sina kusiner. När de hade somnat samlade Kastor och Polydeukes ihop alla djuren och gömde dem i en liten skog. De visste att deras kusiner skulle komma efter dem när de upptäckte att djuren var borta. De tog därför skydd för att invänta en strid. Kastor tog skydd bakom en gammal ek och Polydeukes satte sig bakom en stor sten.

Kusinerna hade upptäckt stölden på en gång och hade redan hunnit ikapp dem. Idas fick syn på Kastor bakom eken och kastade sitt spjut mot honom. Kastor hörde det vinande ljudet från spjutet och vände sig om. Men han hann inte ducka utan fick spjutet rakt i hjärtat. Lynkeus kastade också sitt spjut mot bort mot stenen där Polydeukes satt, men han såg det och hann att skydda sig med sin sköld. Då Polydeukes såg att hans bror hade fått spjutet i hjärtat blev han rasande och dödade Lynkeus med sitt svärd. Bakom honom kom då Idas med sitt svärd. Plötsligt kom en stor blixtnedslag och slog ner i Idas. Det var Zeus som hade kommit för att hjälpa sin son när han såg vad som höll på att hända.

Polydeukes sörgde sin bror och gick till Zeus för att be om hjälp. Zeus kunde inte låta tvillingarna leva vidare tillsammans på Olympen, gudarnas hem. Kastor var en vanlig människa, eftersom hans pappa inte var en Gud, och han måste ta sin plats i dödsriket. Därför bestämde Zeus att tvillingarna skulle få leva tillsammans, halva året i dödsriket och halva året på Olympen. Stjärnbilden Tvillingarna tändes på himlen till deras minne.

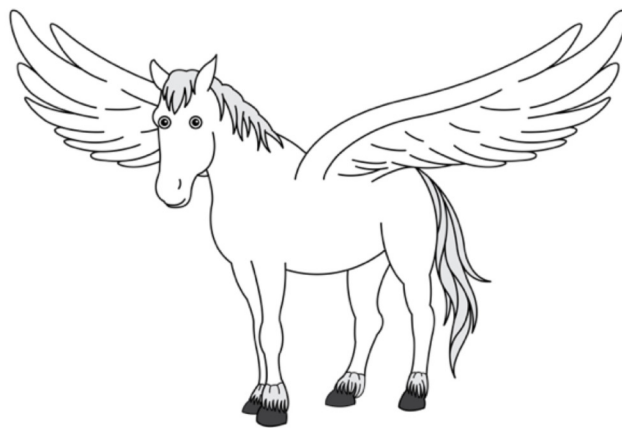
PERSEUS OCH ANDROMEDA

Perseus var en av Zeus oäkta barn som fick i uppdrag att hämta den hemska gorgonen Medusas huvud. Om Perseus lyckades med det så skulle hans mor bli fri från kung Polydektes.

Medusa bodde vid världens ände. En gång i tiden hade hon varit en vacker kvinna. Medusa hade förargat Athena genom att bli kär i havsguden Poseidon. Athena förvandlade därför Medusa till ett hemskt monster med slingrande ormar till hår. Medusa såg så förskräcklig ut att den som mötte hennes blick förvandlades till sten.

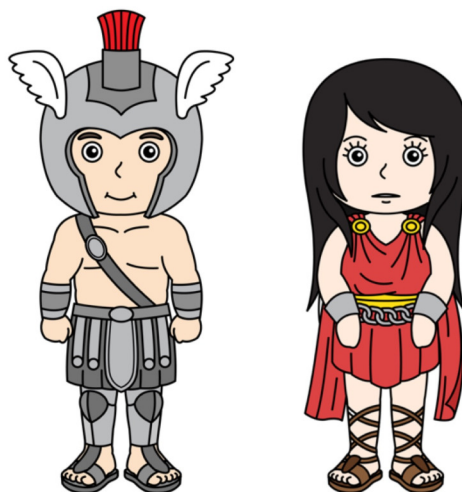

Perseus lyckades med sitt uppdrag och han stoppade Medusas huvud i en säck och begav sig hem. Även om Medusa nu var död så kunde hennes blick fortfarande förstena den som tittade in i hennes ögon. När Persus flög tillbaka med sina bevingade sandaler, så föll två droppar av Medusas blod från säcken ner i havet. Då kom en vit häst med vingar upp ur en våg i havet. Perseus hoppade upp på hästens rygg och flög snabbt iväg. Hästen hette Pegasos.

På hemvägen passerade Perseus ett par höga klippor som reste sig ur havet. Vid en av dessa klippor såg han en ung kvinna fastkedjad. Det var prinsessan Andromeda som skulle offras åt ett jättelikt havsmonster. Hon skulle offras på grund av att Andromedas mamma, Cassiopeia hade blivit osams med kärleksgudinnan Afrodite om vem som var vackrast. Afrodite hade blivit så arg att hon hade kallat fram ett rysligt havsmonster som slukade alla människor som kom i hans väg. För att få stopp på havsmonstret måste Cassiopeias dotter Andromeda offras till det här havsmonster.

Andromeda hade tur att Perseus just kom flygande förbi och såg henne vid klippan. Innan monstret hann fram till Andromeda var Perseus där och slet upp Medusas huvud ur säcken. Han skrek till Andromeda att vända bort sin blick. Havsmonstret förvandlades till sten när den mötte Medusas blick. Perseus befriade Andromeda från hennes kedjor och tillsammans flög de därifrån på hästen Pegasos. De gifte sig och levde ett liv ihop. När Perseus och Andromedas liv på jorden var slut fick de plats på himlavalvet som stjärnbilder. Även hästen Pegasus och Cassiopeia blev stjärnbilder.

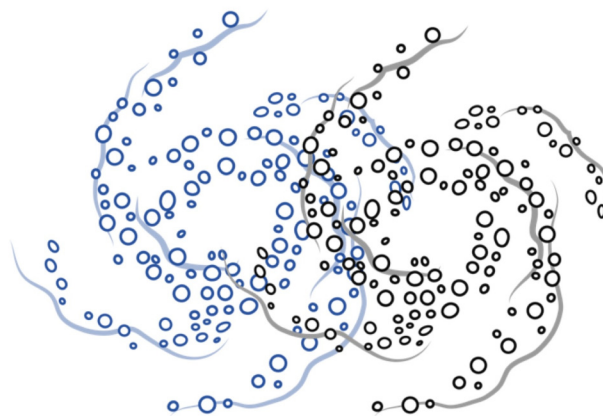

HERAKLES OCH LEJONET

Herkules eller Herakles som han också kallas, var känd för sin enorma styrka. Han var en halvgud. Han var son till den högste guden Zeus. Hans liv var fyllt med faror.

Herakles historia började redan när han föddes. Hans pappa Zeus som var gift med Hera blev förälskad i en annan kvinna och gjorde henne gravid. Hon födde två tvillingar var av Herakles var en av dem. När Herakles var nyfödd gav Zeus gudarnas budbärare Hermes ett uppdrag att hämta den nyfödda. Hermes flög upp med babyn till Olympen. Han la babyn vid den sovande Heras bröst, så att Herakles kunde dricka hennes mjölk så att han blev odödlig. När Hera vaknad knuffade hon bort honom. Herakles blåste då ut mjölken som han hade i munnen över hela himlen. Enligt den grekiska mytologin så var det den mjölken som bildade vår galax Vintergatan, som på engelska heter The milky way som betyder mjölkens väg.

Hera var svartsjuk och ville inte ha något att göra med Zeus oäkta barn. Så från den dagen blev Herakles största fiende gudinnan Hera. När Herakles växte upp försökte hon att förstöra för honom på alla sätt. Då Herakles hade gift sig och fått barn gjorde Hera så att Herakles drabbades av vansinne. I sitt vansinne satte Herakles eld på sitt hus och hans familj dog i branden. Han blev straffad av gudarna för detta. Hans straff blev att han skulle göra tolv mycket svåra och farliga uppdrag. Det tog flera år att utföra alla uppdrag, men han klarade av alla tillslut.

Ett av uppdragen gick ut på att han skulle fånga och döda ett jättelikt lejon. Lejonet hade från början varit månggudinnans husdjur, men det hade blivit så vildsint att gudinnan till slut kastade ner det från himlen. Herakles brottades med lejonet och besegrade det till slut.

Herakles skulle ta med sig skinnet som bevis på att han hade klarat av uppdraget. Därför bröt han av en klo från lejonet och använde den till att skära loss skinnet. Skinnet torkade han i solen. När han var klar kastade han upp lejonet på stjärnhimlen så att lejonet blev en stjärnbild. Herakles behöll sedan skinnet och gjorde en mantel av det. Det tjocka skinnet var ogenomträngligt och blev ett bra skydd under hans många farliga uppdrag.

ORFEUS OCH LYRAN

Orfeus är olik de andra grekiska hjältarna. Han stred inte med vapen utan använde musiken för att vända folks hjärtan. Han kunde också tämja vilda djur med sin musik.

När Orfeus blev stor gav han sig ut i världen. Han blev berömd för sin musik, som kunde få folk att sluta slåss och bota sjuka. En dag mötte Orfeus den vackra skogsnympfen Eurydike och blev förälskad i henne. De gifte sig och Eurydike var lycklig med sitt nya liv bland människorna. Men ibland längtade hon tillbaka till skogen och gjorde utflykter dit.

Under en av sina utflykter mötte Eurydike halvguden Aristaios som var son till Guden Apollon. Aristaios blev genast kär i Eurydike. Eurydike förklarade att hon redan var gift, men Aristaios ville inte lyssna. Han jagade efter henne. Eurydike flydde genom skogen och hon såg inte vart hon satte fötterna och trampade rakt ner i ett bo med giftormar. Ormarna bet henne flera gånger och det starka giftet verkade snabbt. Eurydike föll ihop i dödens djupa sömn. När Orfeus fick veta vad som hade hänt så började han spela och sjunga så sorgsna sånger att hela naturen stannade upp. En dag bestämde sig Orfeus att han skulle försöka få tillbaka sin vackra Eurydike. Orfeus begav sig till dödsriket.

Han vandrade ner för de tusen trappstegen till floden Styx strand. Med sin vackra musik lockade han färjkarlen Karon att föra honom över till den andra sidan. På andra sidan väntade underjordens hemiska trehövdade vakthund Kerberos. Orfeus spelade en vaggvisa och fick Kerberos att somna. Till slut kom han till Hades palts. Orfeus spelade en sorgsen sång som berättade om hans och Eurydikens kärlek. Hades kalla hjärta mjuknade och han påmindes om sin egen kärlek till sin drottning Persefone. Hades kunde därför inte säga nej till Orfeus när han bad att få ta med sig Eurydike tillbaka. Hades förklarade att Eurydike skulle gå några steg bakom Orfeus. Det var viktigt att Orfeus inte fick vända sig om och se på henne under deras vandring tillbaka upp till människornas värld. Om han tittade på henne så skulle Eurydike vara tvungen att återvända till dödsriket och stanna där för alltid.

Under vandringen tillbaka spelade Orfeus på sin lyra. Han kunde inte låta bli att tänka på varför han inte fick titta på sin älskade? Han började att tvivla och blev orolig att det var en ond ande som gick bakom honom. När han kunde skymta solen kunde han inte låta bli att vända sig om. Han vände sig om såg på Eurydike, som stod där lika vacker som alltid. Sakta försvann hon bort i mörkret för alltid.

När han nu hade förlorat Eurydike för evigt fanns det ingen anledning att leva. Orfeus begav sig därför till de vilda Maeneider. Han kunde ha tämjt dem med sin musik men han rörde inte sin lyra. Istället överföll de honom och slet honom i stycken. En dag kom Apollon förbi floden och hittade Orfeus lyra och kastade upp den på stjärnhimlen. Sedan tog Apollon Orfeus själ ner till dödsriket där han äntligen fick träffa sin Eurydike igen.

Tack för att du har laddat ner mitt material.

- Det är tillåtet att använda mitt material för privat bruk och enskilda klassuppsättningar.
- Vill du dela med dig av materialet till kollegor ber jag dig att hänvisa till min sida på skolmagi.se
- Inspireras av materialet men du får inte bearbeta eller ändra i materialet.
- Du får inte använda materialet eller bilderna för att sälja det vidare.

Hoppas att du får användning av detta i din undervisning.

Bilderna har jag köpt från:

<https://www.teacherspayteachers.com>

